

Kontrasternas län på 15 och 40 minuter

Om det finns någonting som skulle kunna kallas trender inom stadsplanering så är den hetaste trenden just nu 15-minutersstaden. Metropoler runt om i världen genomgår idag en omvandling i sin utformning och funktion för att minska de tidsmässiga avstånden till vardagliga behov och bekvämligheter.

TEXT: JAKOB LIND | FOTO: PRESSBILDER

Det centrala idén med 15-minutersstäder är att människor ska ha tillgång till allt de behöver inom 15 minuters radie från sina bostäder, med fokus på hållbarhet, levnadsstandard och social sammanhållning. Detta inkluderar inte bara arbetsplatser och affärer, utan även utbildning, vård, fritidsaktiviteter och grönområden. Genom att skapa kompakta stadsstrukturer där dessa funktioner är integrerade är tanken att man ska minska behovet av långa pendlingar och främja en mer hållbar livsstil.

Själva idén med en stad där alla nödvändiga delar i livet finns inom rimligt avstånd är inte ny och har funnits med i modern stadsplanering under olika namn. Konceptet med 15-minutersstaden tillskrivs den franske akademikern och forskaren inom stadsplanering Carlos Moreno som gav upphov till begreppet 2016. Under pandemin publicerade han också en vetenskaplig artikel som snabbt fick stor spridning. ”I strävan att omvandla urbana områden för att förbättra deras levnadsförhållanden och motståndskraft, främja hållbarhet och deras sociala och ekonomiska aspekter, har många planeringsmodeller föreslagits under årens lopp och har utvecklets som ett resultat av deras tillämpning i olika sammanhang och geografiska områden.”

Medan metropoler som Paris och Melbourne strävar efter att uppnå idealen med 15-minutersstaden så bör man kanske också vända blicken mot små- och medelstora städer som faktiskt redan har egenskaper som påminner om konceptet. Med sina kompakta strukturer och närheten till nödvändig service och bekvämligheter erbjuder mindre

städer unika möjligheter till ett balanserat liv. När man zoomar in så ser man faktiskt att alla städer i både Norrbotten och Västerbotten redan är 15-minutersstäder och egentligen mycket mer än så – för här har man inte bara de grundläggande behoven på nära håll, utan även rekreation och underhållning. Från centrala Gällivare är det exempelvis åtta minuter till skidanläggningen Dundret, i Piteå tar du dig från stadskärnan till havsbadet på 12 minuter och för att inte tala om Haparanda där du kan åka på utlandssemester till tvillingstaden Torneå inom samma tidsram.

Region Norrbottens utvecklingsdirektör Janus Brandin är född i Dalarna och har genom åren bott i städer som Hanoi, Köpenhamn och Stockholm. Idag har han hittat hem i Luleå.

– Luleå är per definition en 15-minutersstad. Det tar 12 minuter för mig att ta mig från jobbet till mitt hem just utanför staden. Oavsett var jag ska, så tar det aldrig mer än en kvart. Jag drogs till Luleå och Norrbotten just för att det ger mig möjligheter i mitt privatliv. Jag kan bo nära vatten och få utlopp för ett rikt fritidsliv med jakt, skidåkning och vandringsturer och kan ta del av helt fantastisk natur som är väldigt tillgänglig, säger Janus Brandin.

Det finns också en inneboende paradox mellan stora städer och län med stora ytor. Jämförelsen bli extra intressant om man leker med tanken på hur långt man hinner i norr på samma tid som någon i storstaden bara kommit fram till jobbet. Den genomsnittliga pendeltiden för stockholmare är omkring 40 minuter enkel resa, enligt statistik från Region Stockholm och Trafikverket. »

”Luleå är per definition en 15-minutersstad. Det tar 12 minuter för mig att ta mig från jobbet till mitt hem just utanför staden. Oavsett var jag ska, så tar det aldrig mer än en kvart.”

Janus Brandin, utvecklingsdirektör Region Norrbotten

Från centrala Gällivare är det exempelvis åtta minuter till skidanläggningen Dundret, i Piteå tar du dig från stadskärnan till havsbadet på 12 minuter och för att inte tala om Haparanda där du kan åka på utlandssemester till tvillingstaden Torneå inom samma tidsram.

» Detta inkluderar både resor med tunnelbana, bil och andra transportsätt. I Norrbotten och Västerbotten finns helt andra möjligheter. På 40 minuter kan den som vill exempelvis ta sig från en stad till en annan, från Kiruna till fjällvärlden i Abisko eller från Boden till världsberömda Treehotel. Tid och avstånd tenderar att skifta betydelse när man rör sig från söder till norr inom Norrbotten. Men eftersom norra Sverige också är kontrasternas plats så finns säklart avstånden för den som vill ha dem. En långfärd tvärs över Kiruna som är en av världens största kommuner, från Riksgränsen vid norska sidan till Karesuando vid finska gränsen, är precis över 30 mil och tar närmare 4 timmar att avverka längs landsvägen. Det är 3 mil längre än avståndet mellan Göteborg och Malmö. Men den största skillnaden mellan de globala metropolerna och mindre städer kanske slutligen är möjligheterna – som de flesta inte har i städer som ger hem åt miljontals.

– Det var också attraktivt för mig eftersom det ger möjligheter att kunna bo på ett sätt som i alla fall min plånbok inte tillåter i exempelvis Stockholm eller Köpenhamn. Här bor jag just utanför stan i en skogsmiljö nära vatten, utan att lägga 70 procent av min disponibla inkomst på bolån och räntor. Samtidigt så har jag nära till ett rikt restaurangliv, ett rikt kulturliv och olika typer av evenemang där jag kan få stadspuls om jag vill, avslutar Janus Brandin. ♦

